

Věc C-173/23

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce**Datum doručení:**

20. března 2023

Předkládající soud:

Juzgado de lo Mercantil n.º 1 de Palma de Mallorca (Španělsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

10. března 2023

Žalobkyně:

Eventmedia Soluciones, S. L.

Žalovaná:

Air Europa Líneas Aéreas, S. A. U.

[omissis]

[omissis] [Označení předkládajícího soudu, účastníků řízení, jejich zástupců a jejich sídel]

USNESENÍ

V PALMĚ DE MALLORCA, desátého března roku dva tisíce dvacet dva.

[omissis]

SKUTKOVÝ STAV

ZAPRVÉ: Obchodní společnost EVENTMEDIA SOLUCIONES, S. L., podala proti obchodní společnosti AIR EUROPA LÍNEAS AÉREAS, S. A. U. žalobu v rámci řízení o drobných nárocích, k níž se žalovaná včas a řádně vyjádřila.

[omissis] [vnitrostátní procesní otázky]

ZADRUHÉ: Na základě opatření ze dne 15. listopadu 2022 [omissis] byli účastníci řízení a státní zastupitelství vyslechnuti, aby se v souvislosti s pochybnostmi ohledně výkladu unijního práva mohli vyjádřit k relevanci

a případně k rozsahu žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce týkající se výkladu, podané k Soudnímu dvoru Evropské unie.

ZATŘETÍ: V případě, že je namístě s ohledem na odpověď na položené otázky provést přezkum zneužívajících ujednání i bez návrhu, budou účastníci řízení informováni, aby mohli věc projednat, jak ukládá judikatura Soudního dvora Evropské unie (dále jen „SDEU“).

PRÁVNÍ ODŮVODNĚNÍ

ZAPRVÉ: *Předmět původního řízení a rozhodné skutkové okolnosti*

1. Žalobkyně podala proti letecké společnosti AIR EUROPA LÍNEAS AÉREAS, S. A. U. žalobu na zaplacení částky 766 eur z titulu náhrady škody způsobené zpožděním při letecké dopravě zavazadel, a to na základě článku 19 Úmluvy o sjednocení některých pravidel pro mezinárodní leteckou dopravu, uzavřené v Montrealu dne 28. května 1999 (dále jen „Montrealská úmluva“).

2. Žalobkyně podala žalobu na základě svého postavení postupníka nároku. K žalobě byla přiložena smlouva o postoupení uzavřená s cestujícím, který nesl následky zpožděného dodání zavazadel při letu UX63 z Madridu do Cancúnu (Mexiko).

3. Žalovaná letecká společnost nárok zpochybňuje a s žalobou nesouhlasí. Nepopírá, že ke zpoždění dodání zavazadel došlo, popírá však rozsah tohoto zpoždění, a tedy i skutkový stav, který by zakládal odpovědnost za zpoždění přepravy zavazadel podle článku 19 Montrealské úmluvy.

Zpochybňována je aktivní legitimace, a to s ohledem na skutečnost, že postoupení nároku nebylo platné, protože byl porušen zákaz postoupení práv cestujícího podle ujednání 15.1 všeobecných smluvních přepravních podmínek.

4. V průběhu slyšení účastníků řízení [omissis] soud vyjádřil své pochybnosti týkající se výkladu ohledně použití unijního práva. Konkrétně s ohledem na rozsah soudního přezkumu zneužívajících ujednání i bez návrhu v souladu se směrnicí 93/13/EHS o zneužívajících ujednáních a odpovídající judikaturou SDEU v případě, jako je tento, kdy postupník, který podává v řízení žalobu, není v postavení spotřebitele.

5. Letecká společnost AIR EUROPA s položením předběžné otázky spíše souhlasila.

Nepřípustné je podle jejího názoru řešit v rámci řízení o předběžné otázce smluvní povahu práv cestujících dle Montrealské úmluvy. Společnost uvedla, že tato otázka již byla vyřešena Soudním dvorem Evropské unie v rozsudku ze dne 17. února 2016 (věc C-429/14). Není zde tedy žádných výkladových pochybností, které by odůvodňovaly položení předběžné otázky.

Také soud se s ohledem na vyjádření letecké společnosti domnívá, že žádat Soudní dvůr Evropské unie o rozhodnutí o předběžné otázce v tomto ohledu není namístě.

Zájem na určení, zda odpovědnost dopravce za zpoždění dodání zavazadel ve smyslu článku 19 Montrealské úmluvy má smluvní povahu či nikoli, vyplývá ze skutečnosti, že na základě ujednání 15.1 všeobecných smluvních přepravních podmínek je zakázáno postoupení práv, která dle přepravní smlouvy náleží cestujícím.

Zdejší soud má i nadále pochybnosti ve vztahu k právu na náhradu škody stanovenému v čl. 7 odst. 1 ve vztahu k čl. 5 odst. 1 písm. c) nařízení (ES) č. 261/2004. Tato náhrada odpovídá režimu objektivní odpovědnosti, a to v souvislosti s pouhými „potížemi“ nebo „nepohodlím“ způsobenými odepřením nástupu na palubu, zrušením nebo významným zpožděním letu. Je slučitelná, resp. v souladu s jakýmkoli dalšími náhradami [článek 12 nařízení (ES) č. 261/2004]. Jedná se o objektivní odpovědnost leteckého dopravce, nezávislou na porušení samotné přepravní smlouvy, aniž by tím byla dotčena skutečnost, že dopravce není k náhradě škody povinen, „jestliže může prokázat“, že zrušení letu, odepření nástupu na palubu nebo významné zpoždění „je způsobeno mimořádnými okolnostmi, kterým by nebylo možné zabránit, i kdyby byla všechna přiměřená opatření přijata“ (čl. 5 odst. 3 nařízení (ES) č. 261/2004).

Nicméně – ačkoli články 39 a 40 Montrealské úmluvy stanoví, že ustanovení úmluvy se vztahují i na skutečného dopravce – odpovědnost dle článku 19 pro případy zpoždění přepravy zavazadel znamená nepochybně žalobu na náhradu škody, která má smluvní povahu a odvíjí se od porušení přepravní smlouvy. A v souladu s ustanoveními čl. 17 odst. 3 má cestující možnost „uplatnit proti dopravci práva, která má na základě přepravní smlouvy“, ačkoli, jak je stanoveno v článku 29 [omissis], na základě podmínek a mezí odpovědnosti stanovených v Montrealské úmluvě.

Proto, ač samotný článek 29 Montrealské úmluvy v rámci úpravy právního základu nároků podle této úmluvy jasně uvádí, že se nezabývá otázkami „které osoby mají právo podávat žalobu a jaká jsou jejich práva“, má soud za to, že žaloba ve smyslu článku 19 Montrealské úmluvy pro případy zpoždění dopravy zavazadel je – na rozdíl od práva na náhradu škody stanoveného v článku 7 nařízení (ES) č. 261/2004 – založena na porušení přepravní smlouvy. Postoupení nároku na náhradu škody je tak dotčeno zákazem postoupení stanoveným v ujednání 15 všeobecných smluvních přepravních podmínek.

Z tohoto důvodu, jakož i vzhledem k tomu, že ve vztahu k cestujícím jakožto spotřebitelům jsou dány skutkové i právní okolnosti pro posouzení ujednání jako zneužívajících, se pochybnosti ohledně výkladu unijního práva týkají pouze otázek rozsahu přezkumu zneužívajících ujednání i bez návrhu.

Žalovaná letecká společnost AIR EUROPA k této otázce s odkazem na právní předpisy a judikaturu španělských soudů i Soudního dvora Evropské unie uvádí, že přezkum zneužívajících ujednání i bez návrhu za účelem ochrany spotřebitelů není namístě. Stručně řečeno, přezkum i bez návrhu vyžaduje, aby účastníkem řízení byl spotřebitel. V projednávaném případě je žaloba podána postupníkem práva, na kterého postoupením nároku nepřešlo postavení cestujícího jakožto spotřebitele. Zdůrazňuje, že se nejedná o postoupení smlouvy, nýbrž o postoupení nároku, byl tedy porušen zákaz postoupení stanovený v ujednání 15.1 všeobecných smluvních přepravních podmínek.

6. Stanovisko se svým názorem předložilo i státní zastupitelství.

Položení předběžné otázky podle něj není namístě, neboť se domnívá, že existují skutkové a právní důvody, na základě nichž lze ujednání považovat za zneužívající; soud by tedy měl v souladu s judikaturou SDEU přezkoumat i bez návrhu ujednání zakazující postoupení práv cestujícího a zabývat se nerovnováhou mezi spotřebitelem a poskytovatelem služeb.

Tento postoj je v rozporu s postojem zastávaným v řízení o drobných nárocích u téhož soudu č. 564/22, které vedlo k položení předběžné otázky Soudnímu dvoru EU (věc C-11/23) a které je ve stadiu zkoumání přípustnosti.

Položení předběžné otázky v uvedené věci dle státního zastupitelství nebylo namístě s ohledem na to, že ujednání nelze podle jeho názoru přezkoumat i bez návrhu, protože spotřebitel, který svůj nárok postoupil, není účastníkem řízení. Postupníka, tj. subjekt, který se specializuje na vymáhání práv v oblasti letecké přepravy, nelze považovat za spotřebitele. Na podporu svého tvrzení se odvolává na usnesení prvního senátu Tribunal Supremo (Nejvyšší soud, Španělsko) ze dne 30. května 2018 (č. 47/18), který rozhodl, že při postoupení nároku nedochází k převodu postavení spotřebitele (toto postavení není s tímto právem spjato), a postupník proto nemá právní postavení spotřebitele ve smyslu čl. 3 odst. 1 RDL 1/2007, de 16 de noviembre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General de Consumidores y Usuarios (královské legislativní nařízení č. 1/2007 ze dne 16. listopadu 2007, kterým se schvaluje konsolidované znění obecného zákona o spotřebitelích a uživatelích).

ZADRUHÉ: *Relevantní právní úprava*

1. Soudní dvůr Evropské unie v zájmu zajištění ochrany spotřebitelů, kterou sleduje směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních, a při zachování jednotného výkladu čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 uvedené směrnice rozhodl, že nerovné postavení mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem může být narovnáno pouze pozitivním zásahem [rozsudek ze dne 9. listopadu 2010, VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659, bod 48), a ze dne 17. května 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen (C-147/16, EU:C:2018:320, bod 28)]. V tomto ohledu má vnitrostátní soud, pokud má za tímto účelem k dispozici

nezbytné informace o právním a skutkovém stavu, povinnost zkoumat zneužívající povahu smluvního ujednání spadajícího do působnosti směrnice 93/13 z úřední povinnosti [rozsudek ze dne 20. září 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750, bod 87)].

Soudní dvůr Evropské unie rozvíjí svou doktrínu tím, že vnitrostátnímu soudu naznačuje, kdy a za jakých podmínek musí provést přezkum:

- Přezkum je omezen na smluvní ujednání, jejichž zneužívající povahu lze zjistit na základě skutkových a právních okolností obsažených ve spise, který má vnitrostátní soud k dispozici [rozsudek ze dne 13. září 2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, body 46 a 47)].
- Přezkum i bez návrhu musí být v souladu se zásadou dispoziční a zásadou *ne ultra petita* a musí se omezit na ujednání či podmínky, které jsou v řízení napadeny nebo které souvisejí s předmětem sporu, jak jej vymezily strany.
- Vnitrostátní soud je povinen přijmout i bez návrhu důkazní opatření za předpokladu, že právní a skutkové okolnosti již obsažené v uvedeném spise vyvolávají pochybnosti o zneužívající povaze dotyčných ujednání [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 11. března 2020, Györgyné Lintner v. UniCredit Bank Hungary Zrt (C-511/17, EU:C:2020:188, bod 38)].
- Vnitrostátní soud, který i bez návrhu zjistil, že určité ujednání má zneužívající charakter, „je obecně povinen informovat o tom účastníky řízení a vyzvat je, aby se k tomu kontradiktorně vyjádřili způsobem, který v tomto ohledu stanoví vnitrostátní procesní pravidla“ [viz v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 21. února 2013, Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, body 31 a 32); ze dne 7. listopadu 2019, Profi Credit Polska (C-419/18 a C-483/18, EU:C:2019:930, bod 70), a ze dne 11. března 2020, Györgyné Lintner v. UniCredit Bank Hungary Zrt (C-511/17, EU:C:2020:188, bod 42)].
- Pro pozitivní zásah vnitrostátního soudu je nezbytné, aby soudní řízení bylo zahájeno na návrh jedné ze smluvních stran [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 1. října 2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, bod 63)].
- Vnitrostátní soud není podle směrnice 93/13 povinen vyloučit použití takových smluvních ujednání, pokud spotřebitel poté, co byl uvedeným soudem upozorněn, nemá v úmyslu napadnout jejich zneužívající povahu a dovolávat se jejich nezávaznosti [rozsudek Soudního dvora ze dne 4. června 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, bod 33)].

ZATŘETÍ: *Odůvodnění rozhodnutí*

1. Letecká společnost tvrdí, že postupník nemá aktivní legitimaci, a dovolává se neplatnosti a neúčinnosti postoupení z důvodu, že bylo provedeno v rozporu s ujednáním 15.1 všeobecných smluvních přepravních podmínek.

Toto ujednání zní:

„Odpovědnost společnosti AIR EUROPA a jakéhokoli dopravce podle článku 1 se řídí přepravními podmínkami dopravce, který letenku vydal, pokud není stanoveno jinak. Práva cestujícího jsou ryze osobní povahy a jejich postoupení není přípustné.“

Předkládající soud má po přezkoumání ujednání 15.1 všeobecných smluvních přepravních podmínek letecké společnosti za to, že má k dispozici dostatečné skutkové a právní okolnosti, aby přezkoumal obsah tohoto ujednání a po kontradiktorní diskusi prohlásil, že je zneužívající.

Ujednání nebylo sjednáno individuálně, ale bylo stanoveno pro všechny smlouvy. Zjevně v rozporu s požadavky dobré víry způsobuje k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran vyplývajících z přepravní smlouvy. Omezení práv spotřebitelů postoupit svá práva za podmínek stanovených v článku 1112 občanského zákoníku (čl. 82 odst. 1 a čl. 86 odst. 7 královského legislativního nařízení č. 1/2007 ze dne 16. listopadu 2007, kterým se schvaluje konsolidované znění obecného zákona o ochraně spotřebitelů a další související zákony) je uloženo bez jakéhokoli odůvodnění.

Přezkum i bez návrhu by respektoval dispoziční zásadu a zásadu vázanosti soudu žalobním návrhem a byl by uplatněn na nezpochybněné ujednání, které souvisí s předmětem sporu. Potřeba přezkumu vyvstává z důvodu, že je podle předmětného ujednání zpochybněna aktivní legitimace postupníka.

Řízení však nebylo zahájeno na návrh spotřebitele, ale na návrh postupníka nároku, který podmínku postavení spotřebitele nespĺňuje. Kromě obtíží spojených s dodržením požadavku uvedeného v rozsudku ze dne 1. října 2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, bod 63), aby řízení zahájila jedna ze smluvních stran, by tedy nebylo možné zohlednit vůli spotřebitele tím, že by byl informován a požádán o vyjádření k věci, aby bylo možné určit, zda se dovolává zneužívající a nezávazné povahy ujednání [rozsudek Soudního dvora ze dne 4. června 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, bod 33)].

V návaznosti na nárok na náhradu škody za zpoždění přepravy zavazadel podle článku 19 Montrealské úmluvy, kdy letecká společnost zpochybnila aktivní legitimaci postupníka nároku z důvodu, že postoupení je zakázáno přepravní smlouvou, je nezbytné položit tuto předběžnou otázku Soudnímu dvoru Evropské unie. Důvodem je objasnění některých aspektů souvisejících s judikaturou SDEU k výkladu čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/1[3]/EHS v souvislosti s přezkumem zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách i bez návrhu.

Z těchto důvodů byla Soudnímu dvoru Evropské unie jako garantovi jednotného výkladu a uplatňování práva Evropské unie podána následující žádost o rozhodnutí o předběžné otázce.

VÝROK

Na základě výše uvedeného se Soudnímu dvoru Evropské unie pokládají následující předběžné otázky:

1) Musí být čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách vykládány v tom smyslu, že vnitrostátní soud, který rozhoduje o žalobě na náhradu škod způsobených zpožděním při letecké dopravě zavazadel podle článku 19 Montrealské úmluvy, musí i bez návrhu přezkoumat případnou zneužívající povahu ujednání obsaženého v přepravní smlouvě, které neumožňuje cestujícímu postoupit svá práva, pokud žalobu podává postupník, který na rozdíl od postupitele nemá postavení spotřebitele?

2) V případě, že je třeba provést přezkum i bez návrhu, lze upustit od povinnosti informovat spotřebitele a zjistit, zda tvrdí zneužívající povahu ujednání nebo s ním souhlasí, a to s ohledem na konečný úkon, kterým postoupil svou pohledávku v rozporu s případně zneužívajícím ujednáním, které neumožňovalo postoupení pohledávky?

[omissis] [upozornění pro Soudní dvůr na velkou podobnost mezi těmito otázkami a třetí a čtvrtou předběžnou otázkou ve věci C-11/23. V uvedené věci šlo o otázky podpůrné, zatímco v předkládané věci jde o otázky hlavní]

Řízení se přerušuje do rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie o předběžné otázce.

[omissis]

[omissis] [závěrečné procesní náležitosti a podpis]